

**FIZIKA O'QITISHDA O'QITUVCHINING IJODIY QOBILIYATINI
RIVOJLANTIRISH YO'LLARI**

¹Ibodullayev.G'. ²Toirjanova.I.

¹*Urganch Davlat Pedagogika Insituti "Fizika va Astronomiya" kafedrası
o'qtuvchisi*

²*Urganch Davlat Pedagogika Insituti "Fizika va Astronomiya" yo'nalishi
3-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada fizika fanini o'qitishda o'qituvchining ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari tahlil qilinadi. Ijodiy qobiliyat nafaqat o'quv jarayonini samarali tashkil etishda, balki zamonaviy pedagogik texnologiyalarni muvaffaqiyatli tatbiq etishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada ijodiy qobiliyatning mohiyati, uni rivojlantirish yo'llari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlar bayon etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning ijodkorlik salohiyatini oshirish uchun bilim olish, innovatsion metodlarni qo'llash, hamda doimiy professional taraqqiyot zarur.

Kalit so'zlar: Fizika ta'limi, ijodiy qobiliyat, pedagogik mahorat, innovatsion texnologiyalar, professional rivojlanish, ta'lim jarayoni.

Kirish

XXI asr ta'lim muhiti talablariga muvofiq, fizika o'qituvchisi nafaqat mustahkam ilmiy bilimga ega bo'lishi, balki ijodiy fikrlash, yangicha pedagogik usullarni qo'llash, o'quv jarayonini interaktiv shakllarda tashkil etish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Ijodiy qobiliyat — bu murakkab pedagogik vaziyatlarda yangilik izlash, muammolarni hal etish va o'quvchilarda qiziqishlarni uyg'otish salohiyatidir. Ilmiy adabiyotlar ijodiy qobiliyatni fizikadan tashqari metakognitiv va motivatsion yondashuvlar orqali ham rivojlantirish mumkinligini ko'rsatadi, bu esa o'qituvchining pedagogik faoliyatidagi muvaffaqiyatni oshiradi. Ijodiy qobiliyat

tushunchasi va uning pedagogik ahamiyati. Ijodiy qobiliyat — bu yangi g'oya, yechim yoki ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish salohiyati bo'lib, u o'qituvchi tomonidan murakkab vaziyatlarda samarali pedagogik qarorlar qabul qilishni ta'minlaydi. Bu qobiliyat o'qituvchining professional identifikatori sifatida pedagogik ishning har bir bosqichida muhim rol o'ynaydi. Ijodiy qobiliyatni shakllantirishning nazariy asoslari. Ijodiy qobiliyatni shakllantirishda psixologik-pedagogik tamoyillar: motivatsiya, mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda yechim izlash, hamda yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalari asosiy elementlardir. Bu tamoyillar orqali o'qituvchi o'z darslarini samarali rejalashtirish, muammoli o'qitish yoki loyiha asosida o'qitish kabi metodlarni qo'llashi mumkin. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va metodlar.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ijodiy qobiliyatni oshirish uchun qulay muhit yaratadi. Masalan, muammoli o'qitish, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida darslarni boyitish, shuningdek loyihaviy yondashuvlar tufayli fizika konseptlari chuqurroq anglanadi va ijodiy fikrlash rivojlanadi. Professional rivojlanish va doimiy ta'lim. O'qituvchining ijodiy qobiliyatini oshirishda professional rivojlanish juda muhim. O'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari, ilmiy konferensiyalar, pedagogik tajriba almashish va innovatsion metodlarni sinovdan o'tkazish ijodiy faoliyatini kuchaytiradi. Tajribaviy metodlar va amaliy yondashuvlar. Ijodiy qobiliyatni rivojlantirish uchun quyidagi amaliy yo'llar samarali. Loyiha asosida o'qitish – talabalar bilan birgalikda ijodiy fizik loyihalarni amalga oshirish. Eksperiment dizayni – o'quvchilarga eksperimentni o'zlari rejalashtirib bajarishga imkon berish. Ochiq savollar – darsda ochiq savollar orqali fikrlash jarayonini rag'batlantirish. Fizika o'qituvchisining ijodiy kompetensiyasi va uning tarkibiy qismlari. Ijodiy kompetensiya — bu o'qituvchining bilim, ko'nikma, tajriba va shaxsiy sifatlarining yaxlit tizimi bo'lib, u pedagogik jarayonda nostandart qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Fizika o'qituvchisining ijodiy kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: Kognitiv komponent – fizika fanining nazariy asoslarini chuqur bilish, fanlararo aloqalarni anglash. Faoliyat komponenti – innovatsion metodlarni tanlash va

amaliyotda qo'llash. Motivatsion komponent – kasbiy o'sishga intilish, yangilikka ochiqlik. Refleksiv komponent – o'z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish.

Mazkur komponentlarning uyg'un rivojlanishi o'qituvchining ijodiy salohiyatini oshiradi. Fizika darslarida muammoli vaziyatlar yaratish orqali ijodkorlikni rivojlantirish. Muammoli o'qitish — o'quvchilarda ilmiy tafakkurni rivojlantiruvchi samarali usullardan biridir. O'qituvchi dars jarayonida maxsus muammoli vaziyatlar yaratib, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi. Masalan: "Nima sababdan vakuumda tovush tarqalmaydi?". "Nega sun'iy yo'ldoshlar Yer atrofida qulamasdan aylanadi?". Bunday savollar o'qituvchidan ham ijodiy yondashuvni, savollarni mantiqiy tizimda berishni talab qiladi. Natijada o'qituvchi ham, o'quvchi ham faol izlanish jarayoniga jalb etiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ijodiy qobiliyatni rivojlantirishdagi roli. Raqamli ta'lim muhitida fizika o'qituvchisining ijodiy qobiliyati AKT vositalaridan samarali foydalanish orqali yanada rivojlanadi. Quyidagi vositalar ayniqsa samarali hisoblanadi: virtual laboratoriyalar; simulyatsiya dasturlari (PhET, Crocodile Physics va boshqalar); interaktiv taqdimotlar va animatsiyalar; onlayn test va diagnostika tizimlari. Bu vositalar yordamida murakkab fizik jarayonlarni vizual ko'rinishda tushuntirish imkoniyati paydo bo'ladi, bu esa o'qituvchidan kreativ yondashuvni talab qiladi. Fanlararo integratsiya – ijodiy yondashuvning muhim omili. Fizika fanini matematika, informatika, kimyo va texnologiya fanlari bilan integratsiyalash ijodiy o'qitish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Masalan: fizika + matematika → formulalarning kelib chiqishini tahlil qilish; fizika + informatika → modellashtirish va algoritmlash; fizika + texnologiya → amaliy qurilmalar yaratish.

Bunday integratsiya o'qituvchidan darsni yangicha rejalashtirishni, muammoga kompleks yondashishni talab qiladi. O'qituvchining reflektiv faoliyati va ijodiy o'sishi.

Refleksiya — o'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qilish jarayoni bo'lib, ijodiy rivojlanishning muhim omilidir. Reflektiv faoliyat quyidagilarni o'z ichiga oladi: darsdan so'ng o'z faoliyatini baholash; o'quvchilarning fikr-mulohazalarini inobatga olish; metodik xatolarni aniqlash va tuzatish; yangi g'oyalarni sinab

ko'rish. Doimiy refleksiya o'qituvchining pedagogik mahoratini oshiradi va ijodiy izlanishga undaydi. Ijodiy muhitni shakllantirish va pedagogik hamkorlik. Ijodiy qobiliyat faqat individual emas, balki jamoaviy faoliyat jarayonida ham rivojlanadi. Metodik birlashmalar, seminarlar, mahorat darslari va ochiq darslar o'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish imkonini beradi. Pedagogik hamkorlik: innovatsion g'oyalar paydo bo'lishiga; metodik muammolarni birgalikda hal etishga; kasbiy motivatsiyaning oshishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Fizika o'qituvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Bu jarayon pedagogik bilim, innovatsion metodlar va professional rivojlanish bilan chambarchas bog'liq. Ijodiy qobiliyatni shakllantirish orqali o'qituvchi nafaqat o'z pedagogik uslubini takomillashtiradi, balki o'quvchilarning fizikaga qiziqishini oshiradi va ularning mustaqil fikrlash salohiyatini kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduqodirov A.A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Jo'raev R.X., Tolipov O'.Q. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2020.
4. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2017.
5. Usmonov B.Sh. Fizika o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2016.
6. Mavlonova R., Raxmonqulova N. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. Klarin M.V. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Moskva: Pedagogika, 2019.
8. Bepalko V.P. Pedagogik texnologiya asoslari. – Moskva: Prosveshchenie, 2017.
9. Ziyomuhammadov B., Tojiyev M. Pedagogik innovatsiyalar va kreativ ta'lim. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
10. Gibbs G. Teaching Creativity in Science Education. – London: Routledge, 2018.